

ความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง Land Conflicts of Banthat Mountain Range Trang Province

วิวัฒน์ ฤทธิมา*

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

*e-mail: vi2528@gmail.com

Wiwat Rittima

Program in Public Administration, Graduate School of Public Administration

Burapha University

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพของความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังระหว่างปีพุทธศักราช 2504-2558 โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 216 คน การสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ จำนวน 23 ครั้ง และการเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนั้นเกิดขึ้นจากมุมมองในการบริหารจัดการที่ดินที่แตกต่างกันระหว่างภาคประชาชนและองค์กรชุมชนกับภาครัฐ โดยภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการที่ดินในรูปแบบของการกำหนดพื้นที่ป่าอนุรักษ์ซึ่งส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชน ภาคประชาชนและองค์กรชุมชนจึงไม่ยอมรับรูปแบบการบริหารจัดการและการแก้ไขปัญหาจากการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐและเสนอหลักการและแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินในรูปแบบของชุมชนจัดการตนเอง แต่ภาครัฐก็ไม่ยอมรับและมุ่งบังคับใช้กฎหมายและนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา จึงนำมาสู่การเกิดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและองค์กรชุมชน

คำสำคัญ: ความขัดแย้งด้านที่ดิน พื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัด จังหวัดตรัง

Abstract

This research article aimed to explain land conflicts along the Banthat mountain range in Trang province during 1961-2015. Data were obtained through related literature, an in-depth interview with 216 people, an informal interview with the people involved in land conflicts, 23 participatory meetings, and engaging in activities organized in the area.

The results showed that land conflicts along the Banthat mountain range in Trang province arose as a result of contradictory views regarding land management between the local community and the government. As the lands managed by the government were declared as protected forest areas, they appear to have affected the people's living, which is unacceptable for the local community. On the other hand, the approach to self-management of lands proposed by the local community was also inadmissible to the government that has continued its law enforcement. This issue has therefore led to conflicts between the government and the local community.

Keywords: Land Conflicts, Banthat Mountain Range, Trang Province

บทนำ

พื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดในเขตจังหวัดตรังนั้นประสบกับความขัดแย้งด้านที่ดินซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการบริหารจัดการที่ดินที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ เนื่องด้วยบริบทของที่ตั้งของเทือกเขาบรรทัดนั้นเป็นลักษณะเทือกเขาที่ทอดแนวยาวจากทิศเหนือสู่ทิศใต้กั้นกลางระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุงหรือกั้นกลางระหว่างอ่าวไทยกับอันดามัน อีกทั้งในอดีตนั้นเทือกเขาบรรทัดเป็นเส้นทางทางบกในการเดินทางไปมาหาสู่และค้าขายกัน ในสมัยโบราณจึงก่อให้เกิดชุมชนต่าง ๆ ที่เกิดรากเหง้าของวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีที่ฝังฝังอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศนั้นเป็นผืนป่าไม้ขนาดใหญ่ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงประชาชนในพื้นที่จังหวัดตรังและจังหวัดพัทลุง ทั้งนี้เพื่อปกป้องและอนุรักษ์ไว้ซึ่งพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ภาครัฐจึงได้เข้ามาดำเนินการบริหารจัดการที่ดินในรูปแบบของการกำหนดให้พื้นที่ป่าไม้พื้นที่ต่าง ๆ บริเวณเทือกเขาบรรทัดเป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ป่าคุ้มครองตามหลักการของพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช 2481 และเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507 (National Forest Act B.E., 1964) ในระหว่างปี พุทธศักราช 2508-2510

จากจุดเริ่มต้นในรูปแบบของการประกาศคุ้มครองป่าและสงวนสู่การประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดพื้นที่จังหวัดตรังนำไปสู่การประกาศให้พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในบางพื้นที่ของพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดของจังหวัดตรังเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด

ในปีพุทธศักราช 2518 และประกาศให้เป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ป่าคุ้มครองตามหลักการของพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช 2481 และเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พุทธศักราช 2507 (National Forest Act B.E., 1964) ในบางพื้นที่เป็นเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเยาในปี พุทธศักราช 2525 ซึ่งในการประกาศเขตพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเยาเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ของภาครัฐนั้นถือเป็นแนวทางและระบบในการบริหารจัดการที่ดินที่มีความเหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพในมุมมองของภาครัฐ แต่ในความเป็นจริงรูปแบบการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐด้วยการประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ป่าคุ้มครอง ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเยานั้นทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเดิมของประชาชน ขาดความชัดเจนในเรื่องของขอบเขตพื้นที่และไม่ได้สำรวจและกำหนดแนวเขตอย่างชัดเจน จึงนำมาสู่การเกิดความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างประชาชนกับภาครัฐขึ้น ซึ่งภาครัฐต้องการที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านภาคประชาชนนั้นก็มีความต้องการในการใช้ที่ดินเพื่อทำกินและดำรงชีวิต มีความเดือดร้อนและได้รับผลกระทบจากการประกาศเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเยาที่ทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัยและรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องให้หน่วยงานของภาครัฐลงมาดำเนินการแก้ไขปัญหาและความผิดพลาดที่เกิดขึ้นและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการที่ดินและความขัดแย้งด้านที่ดินตามวิถีของชุมชน

แต่ด้วยระบบการดำเนินของภาครัฐที่ล่าช้าและไม่เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาประกอบกับแนวทางและวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการที่ดินและความขัดแย้งด้านที่ดินของภาครัฐนั้นถูกต่อต้านและไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน ตลอดจนภาครัฐไม่คำนึงถึงข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการที่ดินและความขัดแย้งด้านที่ดินของภาคประชาชนและองค์กรชุมชน ส่งผลให้ความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่จึงไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของปัญหาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงสภาพของปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังที่เกิดขึ้นในระหว่างปีพุทธศักราช 2504-2558

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงสภาพของปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังระหว่างปีพุทธศักราช 2504-2558

วิธีการวิจัย

1. การศึกษาถึงบริบทของพื้นที่และค้นคว้าจากแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็นการจัดเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาด้วยรูปแบบการสังเกตการเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมในพื้นที่ ตลอดจนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการในประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินอย่างยั่งยืนพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง
3. การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์ประกอบไปด้วยกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเกี่ยวข้องและมีความเข้าใจกับปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการด้านที่ดินจำนวน 216 คน ประกอบด้วยนักวิชาการหรือปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ป่าไม้จำนวน 40 คน ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ 71 คน ตลอดจนประชาชนและผู้แทนจากองค์กรชุมชนจำนวน 88 คน
4. การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ ภาคประชาชนที่อยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่

ที่ติดกับแนวเทือกเขาบรรทัดและองค์กรชุมชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความขัดแย้งด้านที่ดินอย่างยั่งยืนพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง ทั้งหมดจำนวน 23 ครั้ง

ผลการวิจัย

ความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังระหว่างปีพุทธศักราช 2504-2558 นั้นเกิดขึ้นจากความแตกต่างของมุมมองและเป้าหมายในการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหา จากการบริหารจัดการที่ดินระหว่างภาคประชาชนและองค์กรชุมชนกับภาครัฐ ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบของการบริหารจัดการที่ดินและแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน โดยภาครัฐมีความต้องการที่จะปกป้องและสงวนไว้ซึ่งป่าไม้ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ ในขณะที่ภาคประชาชนและองค์กรชุมชนก็ต้องการชีพที่มีรากเหง้าความเป็นมาของการอยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุล

การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการสู่ความขัดแย้ง

สำหรับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชุมชนแถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังในอดีตเป็นการเข้ามาแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เพื่อจับจองที่ดินในการใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินเพื่อทำไร่ ปลูกข้าวและพืชไร่ ตลอดจนการปลูกพืชไม้ยืนต้นชนิดต่าง ๆ อาทิ เงาะบ้านทุเรียนบ้าน ลางสาด มังคุด มะไฟป่า มะพร้าว ขนุน ผสมผสานไปกับต้นไม้ใช้สอยในลักษณะของป่าสมรม ตลอดจนการหาของป่า อาทิ สะตอป่า น้ำผึ้งป่า หวาย สมุนไพรและผลไม้ป่าเพื่อยังชีพ ขายหรือแลกเปลี่ยนกันในชุมชน ส่งผลให้การดำรงชีพของผู้นั้นจึงมีการพึ่งพาและอยู่ร่วมกับผืนป่าได้อย่างสมดุล ต่อมามีการส่งเสริมให้ประชาชนของชุมชนแถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังปลูกยางพาราพันธุ์พื้นเมือง การปลูกยางพาราในช่วงแรก ๆ นั้นจึงเป็นการปลูกในลักษณะของป่าสมรมด้วยการนำต้นยางพาราไปปลูกร่วมกับพืชชนิดต่าง ๆ เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับการปลูกพืชในลักษณะของการผสมผสาน ตลอดจนความนิยมและราคายางพาราในขณะนั้นก็ยังไม่มีมากเท่าที่ควร การปลูกยางในช่วงแรก ๆ จึงไม่ค่อยมีผลกระทบต่อการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้เพิ่มเติมเนื่องจากการเป็นนำไปปลูกร่วมกับพืชในพื้นที่เดิม

ในเวลาต่อมาเมื่อยางพาราเป็นที่ต้องการของตลาดหน่วยงานภาครัฐจึงเข้ามาดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนขยายพื้นที่ปลูกยางพาราจึงเกิดการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ปลูกยางพาราและพัฒนาสายพันธุ์ให้เป็นยางสายพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตมากกว่ายางสายพันธุ์พื้นเมืองเดิม

และปรับจากรูปแบบการปลูกยางจากแบบป่าสมรมที่การปลูกยางพาราร่วมกับต้นผลไม้และไม่ยืนต้นต่าง ๆ มาเป็นการปลูกยางในรูปแบบของพืชเชิงเดี่ยว ตามข้อกำหนดแห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พุทธศักราช 2503 ประชาชนในพื้นที่บางกลุ่มจึงได้ดำเนินการแผ้วถางพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำสวนยางตามการส่งเสริมของภาครัฐ ประกอบกับในขณะนั้นภาครัฐไม่ได้เข้มงวดและมุ่งดำเนินการส่งเสริมให้ขยายพื้นที่ปลูกยางพารา แต่ประชาชนอีกบางส่วนก็ยังคงปลูกยางในพื้นที่ที่มีอยู่เดิมแต่เปลี่ยนรูปแบบจากป่าสมรมมาเป็นการปลูกยางในรูปแบบพืชเชิงเดี่ยวตามนโยบายของภาครัฐ

ต่อมาเมื่อมีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม่เป็นจำนวนมากส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนภัยพิบัติจากการตัดไม้ทำลายป่า ภาครัฐจึงได้เข้ามาเข้มงวดและดำเนินการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่เพื่อจำกัดพื้นที่ทำกินของประชาชนในพื้นที่และป้องกันพื้นที่ป่าไม่ให้มีการบุกรุกแผ้วถางเพื่อขยายพื้นที่เพิ่มของประชาชน ด้วยการกำหนดให้พื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัด จังหวัดตรังเป็นเขตป่าคุ้มครองและป่าสงวน เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติและกำหนดให้พื้นที่ป่าสงวนบางพื้นที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและยังกำหนดให้พื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ป่าคุ้มครอง ป่าสงวนแห่งชาติในบางส่วนเป็นอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

การบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐ

จากผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและเกิดภัยพิบัติในลักษณะต่าง ๆ จากการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ในการปลูกยางของประชาชนในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัด ภาครัฐจึงพยายามเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการที่ดินซึ่งการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนั้น ประกอบไปด้วยพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่า

พื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่ามีจุดเริ่มต้นในวันที่ 29 พฤษภาคม พุทธศักราช 2488 เมื่อมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่ตำบลหนองบัว ท่าจิ้ว เขapun ห้วยยอด ปากแจ่ม อำเภอห้วยยอดและตำบลน้ำผุด ตำบลกะช่อง อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรังแห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินพุทธศักราช 2478 ตามมาตราที่ 4 ที่กำหนดให้หวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าซึ่งมิให้ผู้ใดหักล้าง จัดทำหรือปลูกสร้างด้วยประการใด ๆ ในที่ดินนั้นเว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าหน้าที่ กระทั่งในวันที่ 27 กันยายน พุทธศักราช 2504 มีการ

กำหนดให้ป่าเทือกเขาบรรทัดแปลงที่ 1 ตอนที่ 3 ในท้องที่ตำบลหนองปรือและตำบลหนองบัว อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรังเป็นป่าสงวนโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตราที่ 10 และมาตราที่ 26 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่าพุทธศักราช 2481 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2497 ต่อมาในวันที่ 21 สิงหาคม พุทธศักราช 2510 กำหนดให้ป่าเทือกเขาบรรทัดแปลงที่ 1 ตอนที่ 1 ในท้องที่ตำบลละมอและตำบลช่อง อำเภอเมืองตรังเป็นป่าสงวนแห่งชาติและในวันที่ 22 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2510 กำหนดให้ป่าเทือกเขาบรรทัดแปลงที่ 1 ตอนที่ 2 ในท้องที่ตำบลท่าจิ้ว ตำบลเขาปูนและตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพุทธศักราช 2507 (National Forest Act B.E. 1964, 1964) The Ministerial Regulation No. 249 (1967) กระทั่งในวันที่ 27 พฤษภาคม พุทธศักราช 2525 มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเทือกเขาบรรทัดแปลงที่ 1 ตอนที่ 3 ในท้องที่ตำบลหนองปรือและตำบลหนองบัว อำเภอห้วยยอด แปลงที่ 1 ตอนที่ 1 ในท้องที่ตำบลละมอและตำบลช่อง อำเภอเมืองตรังและแปลงที่ 1 ตอนที่ 2 ในท้องที่ตำบลท่าจิ้ว ตำบลเขาปูนและตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรังเป็นเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พุทธศักราช 2504 (National Parks Act B.E. 1961, 1961)

ในพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดในจังหวัดตรังนั้นมีจุดเริ่มต้นเมื่อในวันที่ 29 พฤษภาคม พุทธศักราช 2488 มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในท้องที่ตำบลกะช่อง ตำบลนาชุมเห็ด อำเภอเมืองตรัง และตำบลโพรงจระเข้ ตำบลในควน ตำบลปะเหลียน ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินพุทธศักราช 2478 ในมาตราที่ 4 ให้หวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าในท้องที่มีให้ ผู้ใดหักล้าง จัดทำหรือปลูกสร้างด้วยประการใด ๆ ในที่ดินนั้น เว้นได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าหน้าที่ ต่อมาในวันที่ 17 ธันวาคม พุทธศักราช 2508 กำหนดให้ป่าเทือกเขาบรรทัด แปลงที่ 2 ตอนที่ 1 ในท้องที่ตำบลช่อง อำเภอเมืองตรัง ตำบลนาชุมเห็ด ตำบลโพรงจระเข้ อำเภอ ยานตาขาว ตำบลปะเหลียน ตำบลทุ่งยาว ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรังเป็นป่าสงวนแห่งชาติโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่ง

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพุทธศักราช 2507 (National Forest Act B.E. 1964, 1964) กระทั่งในวันที่ 22 สิงหาคม พุทธศักราช 2518 มีพระราชกฤษฎีกา กำหนดให้บริเวณที่ดินป่าเขาบรรทัดในท้องที่ตำบลช่อง อำเภอมะนัง ตำบลนาชุมเห็ด ตำบลโพธิ์ทอง อำเภอ ยานตาขาว ตำบลปะเหลียน ตำบลทุ่งยาวและตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตกเขาบรรทัดแปลงที่ 2 ตอนที่ 1 เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าเขาบรรทัดโดยอาศัยอำนาจตามความมาตราที่ 19 แห่ง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าพุทธศักราช 2503 ต่อมาได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติสงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่า 2535 (The Wildlife Preservation and Protection Act B.E. 1992, 1992)

การเข้ามาดำเนินการการบริหารจัดการที่ดินของ ภาครัฐในรูปแบบประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวนและป่าคุ้มครอง นำไปสู่การกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเป็นเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่าในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนั้นเกิด การทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยเดิมของประชาชน ซึ่งไม่ได้ดำเนินการสำรวจและกำหนดแนวเขตอย่างชัดเจน ขาดการคำนึงถึงบริบทของวิถีและการก่อตัวของชุมชนจึง นำไปสู่การละเมิดและทำลายซึ่งวิถี ภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมแห่งชุมชน และก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งด้าน ที่ดินระหว่างภาคประชาชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่กับ ภาครัฐในลักษณะต่าง ๆ ขึ้น

สภาพของความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบ เทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง

ความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัด จังหวัดตรังนั้นถือเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเข้ามา ดำเนินการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐซึ่งเกิดการทับ ซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยและส่งผลกระทบต่อการ ดำรงชีวิตของประชาชน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ต่างมีมุมมองที่แตกต่างกันในการบริหารจัดการที่ดินและ แก้ไขปัญหาจากการบริหารจัดการที่ดิน ซึ่งภาครัฐก็ไม ยอมรับหลักการและแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินของ ภาคประชาชนและทางด้านภาคประชาชนไม่ยอมรับการ แก้ไขปัญหาจากการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนสู่ความ ขัดแย้ง

การบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขา บรรทัดจังหวัดตรังในรูปแบบการประกาศให้เป็นพื้นที่ป่า สงวนและพื้นที่ป่าคุ้มครอง ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษา

พันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า นั้นทับซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่ เพราะไม่ได้สำรวจและกำหนดแนวเขตอย่างชัดเจน เนื่องจากบริบทของพื้นที่ในขณะกำหนดเป็นพื้นที่ป่า อนุรักษ์ในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีความยากลำบากในการ เข้าถึงพื้นที่ ส่งผลให้ภาครัฐจึงไม่ได้เข้ามาดำเนินการใด ๆ เพื่อกำหนดแนวเขตให้มีความชัดเจน อีกทั้งการดำเนินการ ภาครัฐในขณะนั้นไม่เข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมาย ประกอบกับภาคประชาชนไม่ทราบถึงปัญหาการทับซ้อน ของพื้นที่ป่าอนุรักษ์กับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย

แต่ต่อมาเมื่อภาครัฐเริ่มมีความเข้มงวดในการบังคับ ใช้กฎหมาย ประชาชนในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัด ตรังจึงได้รับทราบถึงการประกาศเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้นทับ ซ้อนกับที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยซึ่งได้รับเป็นมรดกมาจากบรรพบุรุษ จึงได้รวมตัวกันปรึกษาหารือทั้งภายในและภายนอก ชุมชนเพื่อเรียกร้องสิทธิในการอยู่อาศัยและทำกินมาก่อน และเพื่อให้หน่วยงานของภาครัฐลงมาแก้ไขปัญหาการ ประกาศเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ของประชาชน ด้วยการกำหนดแนวเขตของพื้นที่ใหม่ แต่ การดำเนินการของภาครัฐในขณะนั้นไม่ได้เข้ามาดำเนินการ แก้ไขใด ๆ ปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ระหว่างพื้นที่ป่า อนุรักษ์จากการกำหนดให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและอุทยานแห่งชาติ เขาปู่-เขาย่ากับพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนก็ ไม่ได้ได้รับการแก้ไขแต่อย่างใด

ความทุกข์จากการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เริ่มมีมากขึ้นเมื่อปัญหาการทับซ้อนของพื้นที่ได้รับการแก้ไข และทางภาครัฐมีความเข้มงวดและมุ่งบังคับใช้กฎหมาย อย่างจริงจัง จึงก่อให้เกิดการจับกุมดำเนินคดีต่อประชาชน ในพื้นที่ทั้งคดีแพ่งและอาญา ตลอดจนมีการทำลายรื้อถอน อาสินของประชาชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามุมมองในการ บริหารจัดการที่ดินระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนมีความ แตกต่างกัน เนื่องด้วยประชาชนต้องดำรงชีพแต่ทางด้าน ภาครัฐก็ต้องการที่จะอนุรักษ์โดยบังคับใช้กฎหมายต่อ ประชาชนจึงนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่ กับภาครัฐ ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจึงรวมตัวกัน เรียกร้องให้ภาครัฐลงมาแก้ไขปัญหาคความไม่ชัดเจนของ แนวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขา บรรทัดและเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาย่า ปัญหาการทับ ซ้อนของที่ดิน การเข้ามาคุกคามและทำลายทรัพย์สินของ ประชาชน แต่ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาคที่เป็นรูปธรรม เนื่องจากการเข้ามาดำเนินการบริหารจัดการที่ดินและแก้ไข ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านที่ดินของภาครัฐนั้นมุ่งให้

ความสำคัญกับการบังคับใช้ระเบียบและกฎหมาย ตลอดจนนโยบายเพื่อการบริหารจัดการที่ดินซึ่งไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารจัดการที่ดินจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหามาจากการบริหารจัดการที่ดินได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนที่มีความรุนแรงเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2. ภาครัฐก็ไม่ยอมรับหลักการและแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินของภาคประชาชน

ด้วยบทเรียนของการเรียกร้องให้ภาครัฐดำเนินแก้ไขปัญหาคมนาคมจากการบริหารจัดการที่ดินและผลกระทบต่อการดำรงชีพจากการบริหารจัดการที่ดิน ซึ่งไม่ได้รับการแก้ไขปัญหามาและการดำเนินการที่ชัดเจนจากภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและเพื่อสิทธิแห่งความเป็นพลเมือง ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังจึงได้รวมตัวกันดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากการบริหารจัดการที่ดินและความขัดแย้งด้านที่ดินที่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการแก้ไขปัญหามาของชุมชนในรูปแบบของการจัดทำกฎกติกาในการบริหารทรัพยากรและการอยู่ร่วมกันในชุมชน การจัดตั้งเป็นกลุ่มรักษ์ป่าต้นน้ำตามวิถีของภูมิปัญญาในแต่ละชุมชน แต่อย่างไรก็ตามแนวทางและวิธีการต่าง ๆ ของภาคประชาชนนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากภาครัฐ

และต่อมาได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินตามแนวทางและหลักการของสิทธิชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองในการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดิน แต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญจากภาครัฐ เนื่องจากภาครัฐมุ่งใช้หลักการทางวิชาการและกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่ซึ่งยังก่อให้เกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น

จากการดำเนินการด้านต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินของภาคประชาชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่นั้นจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อชุมชน ประชาชนมีความรักความสามัคคีกัน มีการนำหลักของภูมิปัญญามาใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหามาในชุมชน และมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินอย่างเป็นระบบตามวิถีของชุมชน ซึ่งการดำเนินการเพื่อบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินของภาคประชาชนและองค์กรชุมชนเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนและเกิดการบูรณาการในการแก้ไขปัญหามาแต่ไม่ได้รับการส่งเสริมและให้ความสำคัญจากหน่วยงานของภาครัฐ

อีกทั้งภาครัฐมุ่งดำเนินการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินตามหลักการและแนวทางของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของภาครัฐจึงไม่ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินได้อย่างเป็นรูปธรรมและยังนำไปสู่การเกิดปัญหาคมนาคมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและองค์กรชุมชนขึ้น

3. ภาคประชาชนไม่ยอมรับการแก้ไขปัญหามาจากการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐ

จากการบริหารจัดการที่ดินในรูปแบบประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวนและป่าคุ้มครอง เขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและเขตอุทยานแห่งชาติเขาปู่-เขาย่าในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนและก่อให้เกิดความขัดแย้งในการบริหารจัดการที่ดินระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและองค์กรชุมชน ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินภาครัฐจึงนำมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พุทธศักราช 2541 เรื่องการแก้ไขปัญหาคมนาคมในพื้นที่ป่าไม้มาบังคับใช้แก้ไขปัญหามาแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังได้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่รวมตัวกันคัดค้านและไม่เข้าร่วมการดำเนินการตามมติของคณะรัฐมนตรีดังกล่าวเพราะประชาชนในบางส่วนมองว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหามาตามมติดังกล่าวเป็นการเอาเปรียบภาคประชาชน ไม่สามารถนำไปบังคับใช้เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังได้ อีกทั้งนำไปสู่ความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่รุนแรงขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายในพื้นที่ป่าไม้โดยไม่ให้ความสำคัญกับการเรียกร้องและข้อคัดค้านของภาคประชาชนและองค์กรชุมชน โดยมุ่งดำเนินการตามหลักการและข้อบังคับของมติการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ แต่การดำเนินการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินตามนโยบายเรื่องการแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ของภาครัฐนั้นก็ประสบกับความสำเร็จและไม่สามารถแก้ไขปัญหามาได้เนื่องจากสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ กระทั่งในปี พ.ศ. 2553 รัฐบาลได้นำแนวคิดโฉนดชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาคมนาคมด้านที่ดินในพื้นที่แต่เนืองด้วยหลักการของโฉนดชุมชนนั้นไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและองค์กรชุมชนในบางส่วน ประกอบกับแนวทางการดำเนินงานที่ไม่มีความชัดเจนจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหามา

ความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินได้อย่างเป็นรูปธรรมและนำไปสู่ความยั่งยืนได้ แสดงให้เห็นว่าในการเข้ามาดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนั้น ภาครัฐมุ่งดำเนินการตามแนวทางและระเบียบข้อบังคับของภาครัฐซึ่งขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนและองค์กรชุมชน ขาดการคำนึงถึงความสะดวกคล่องและเหมาะสมของบริบทพื้นที่ ตลอดจนการดำเนินงานของภาครัฐไม่ก่อให้เกิดการตกลงร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน ภาคประชาชนและองค์กรชุมชนจึงไม่ให้การยอมรับและดำเนินการตามแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐ

ปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่นั้นเกิดจากการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนและองค์กรชุมชนกับภาครัฐ โดยภาคประชาชนและองค์กรชุมชนไม่ยอมรับการแก้ไขปัญหของภาครัฐซึ่งภาครัฐเองก็ไม่ยอมรับแนวทางแก้ไขปัญหของภาคประชาชนและองค์กรชุมชน

ลักษณะของความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง

เมื่อการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่นำไปสู่การเกิดความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างประชาชนกับภาครัฐและความขัดแย้งระหว่างองค์กรชุมชนกับภาครัฐ ซึ่งเกิดจากความไม่เข้าใจและมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการบริหารจัดการที่ดิน เนื่องจากการบริหารจัดการที่ดินและการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินของภาครัฐไม่ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีพของประชาชน ตลอดจนขาดความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

สำหรับความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐนั้นเกิดขึ้นจากมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการบริหารจัดการที่ดิน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐ นโยบายของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกับภาคประชาชน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ที่นำไปสู่การคัดค้านและการต่อต้านในแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและกระบวนการบริหารจัดการที่ดินที่เกิดขึ้นในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังของภาครัฐกับภาคประชาชน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่าง

นโยบายของรัฐกับประชาชนนั้นเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการที่ภาครัฐได้เข้าดำเนินการบริหารจัดการที่ดินผ่านการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการที่ดินและนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ดินให้กับภาคประชาชน และความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ซึ่งขาดความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของประชาชน การเข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ และมุ่งใช้ข้อบังคับของกฎหมายต่อประชาชน

ในส่วนของความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับองค์กรชุมชนนั้นเกิดขึ้นจากมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการบริหารจัดการที่ดิน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน นโยบายของรัฐที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งนำไปสู่การคัดค้านและการต่อต้านในแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและกระบวนการบริหารจัดการที่ดินที่เกิดขึ้นในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังระหว่างภาครัฐกับองค์กรชุมชนซึ่งเกิดความขัดแย้งใน 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนด้วยกันเนื่องมาจากมุมมองในการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการที่ดินที่แตกต่างกันและความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับองค์กรชุมชนโดยเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากมุมมองในการแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการที่ดินที่แตกต่างกันเนื่องด้วยการเข้ามาในการบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาที่ดินระหว่างภาคประชาชนกับองค์กรชุมชน

อีกทั้งยังพบลักษณะของความขัดแย้งด้านที่ดินที่เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นกับภาคประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น โดยความขัดแย้งนั้นเกิดขึ้นมาจากความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับองค์กรชุมชน ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการและมุมมองในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกันระหว่างผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นกับภาคประชาชน เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการตามหลักการของนโยบายของภาครัฐและปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการดำเนินการจับกุมหรือรื้อถอนทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้ภาคประชาชนมองว่าผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นนั้นเห็นด้วยหรือเป็นผู้ร่วมดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เพื่อรังแกและคุกคามประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นที่ไม่เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินกับประชาชนหรือกลุ่มองค์กรภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มคนที่ขับเคลื่อนแนวคิดขององค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านและคัดค้านนโยบาย

ของภาครัฐและเป็นผู้กรุกป่าหรือเป็นกลุ่มคนที่แสวงหาผลประโยชน์จากประชาชนจึงทำให้เกิดความขัดแย้งกับประชาชนในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนั้นเกิดขึ้นมาจากมุมมองและความคิดเห็นที่แตกต่างกันของการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐโดยหน่วยงาน นโยบายและเจ้าหน้าที่ของรัฐกับภาคประชาชนและองค์กรชุมชนตลอดจนระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกัน โดยต่างฝ่ายต่างก็มุ่งที่จะรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของตนซึ่งภาครัฐมีความประสงค์ที่จะดูแลรักษาและปกป้องไว้ซึ่งพื้นที่ป่าไม้อันอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำให้คงอยู่ด้วยการประกาศให้เป็นเขตพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่ป่าคุ้มครอง เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเย่า ซึ่งเกิดความผิดพลาดในด้านการสำรวจเขตพื้นที่ที่มีความชัดเจน ขาดการแบ่งแยกพื้นที่ระหว่างพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยเดิมของประชาชนกับพื้นที่ป่านุรักษ์ให้มีความชัดเจนและขาดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินของภาครัฐ ทางด้านภาคประชาชนและองค์กรชุมชนได้รับความเดือดร้อนในการดำรงชีพและดำเนินการเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมโดยยึดถือการครอบครองด้วยการอยู่อาศัยและทำกินก่อนที่ภาครัฐจะได้เข้ามาดำเนินการบริหารจัดการที่ดิน ประกอบกับยึดรูปแบบในการบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในรูปแบบของสิทธิชุมชนและชุมชนจัดการตนเองจึงเกิดความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและองค์กรชุมชนขึ้นในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง

แนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน

จากปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังซึ่งเกิดจากการโต้แย้งสิทธิระหว่างสิทธิความเป็นพลเมืองของประชาชนและองค์กรชุมชนกับอำนาจรัฐตามกฎหมายของภาครัฐจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ฉะนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจะต้องก่อให้เกิดดุลยภาพแห่งการสมประโยชน์ของทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยการจัดทำแนวเขตของที่ดินทำกินและอยู่อาศัยของประชาชนกับแนวเขตพื้นที่ป่านุรักษ์แบบมีส่วนร่วมโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ดำเนินการกำหนดพื้นที่ผ่อนปรนพิเศษอย่างมีส่วนร่วมและรับรองเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินให้กับประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการปลูกต้นไม้กันแนวระหว่าง

พื้นที่ป่านุรักษ์กับพื้นที่ทำกินของประชาชนส่งเสริมการปลูกพืชตามระดับความลาดชันของพื้นที่และการปลูกพืชป่าสมรมตามวิธีหรือตามภูมิปัญญาชุมชนเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้อย่างปกติสุขภายใต้เงื่อนไขของรูปแบบการจัดการพื้นที่และการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนโดยมุ่งถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และความคงอยู่แห่งวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

ความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังระหว่างปีพุทธศักราช 2504–2558 นั้นเป็นปัญหาที่มีจุดเริ่มต้นมาจากการก่อตั้งของชุมชนที่มีวิถีผูกพันและอยู่ร่วมกับป่าอย่างสมดุลนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวคิดของวิถีดั้งเดิมเมื่อภาครัฐได้เข้ามาดำเนินการบริหารจัดการที่ดินด้วยการอ้างกรรมสิทธิ์ของอำนาจรัฐโดยรัฐแต่เพียงผู้เดียวที่มีอำนาจในการจัดการ จึงนำไปสู่การประกาศให้พื้นที่ต่าง ๆ ของแถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งการประกาศเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาตินั้นไม่ได้ดำเนินการสำรวจและกำหนดแนวเขตระหว่างพื้นที่ดินทำกินและอยู่อาศัยของประชาชนกับแนวเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติให้ชัดเจน จึงนำไปสู่การประกาศพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติทับซ้อนที่ทำกินเดิมของประชาชนและต่อมาได้มีการยกระดับของป่าสงวนแห่งชาติในบางพื้นที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัดและในบางพื้นที่เป็นเขตพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาปู่เขาเย่าซึ่งปราศจากการลงพื้นที่เพื่อสำรวจและกำหนดแนวเขตใหม่แต่กลับยึดตามแนวเขตของพื้นที่ป่าสงวนเดิมที่มีความผิดพลาด จึงก่อให้เกิดการทับซ้อนที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนในพื้นที่นำไปสู่การเกิดปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐซึ่งถือเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งการแย่งสิทธิในทรัพยากรตามที่ Weber (1968) ได้กล่าวว่าความขัดแย้งนั้นมีจุดเริ่มต้นจากการขัดกันผลประโยชน์เนื่องมาจากการมีทรัพยากรจำกัด อีกทั้งเมื่อภาคประชาชนได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นองค์กรภาคประชาชน องค์กรชุมชน ตลอดจนการรวมตัวเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนจึงนำไปสู่การเกิดปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและการบริหารจัดการที่ดินระหว่างภาคประชาชน องค์กรชุมชนกับภาครัฐขึ้นในพื้นที่และสอดคล้องกับ Robbins (2007) ที่มองว่าความขัดแย้งนั้นจะกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มจากความขัดแย้งของภาคประชาชนกับภาครัฐพัฒนาไปสู่การเกิดความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับกลุ่มประชาชนที่เป็นองค์กรชุมชน

สำหรับการบริหารจัดการที่ดินนำไปสู่ความขัดแย้งนั้นซึ่งเกิดจากเนื่องจากนโยบายในการบริหารจัดการที่ดินของภาครัฐขาดแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการที่ดินและความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรัง จึงไม่มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดินที่ดีและเป็นฐานข้อมูลกลางได้ อีกทั้งการบริหารจัดการฐานข้อมูลด้านที่ดินที่มีอยู่นั้นไม่ทันสมัยและมีความผิดพลาด ส่งผลให้ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต่างยึดถือข้อมูลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อฝ่ายตน ภาครัฐและภาคประชาชนต่างฝ่ายจึงพยายามอ้างสิทธิความชอบธรรมของฝ่ายตนโดยมีการโต้แย้งสิทธิระหว่างสิทธิความเป็นพลเมืองของประชาชนและองค์กรชุมชนกับอำนาจรัฐตามกฎหมายของภาครัฐ ประกอบกับมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีเอกภาพ ขาดการมีส่วนร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและไม่มีระบบและกลไกการบริหารจัดการที่ดินที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำมาสู่การเกิดความขัดแย้งด้านที่ดินในลักษณะต่าง ๆ ขึ้น คล้ายคลึงกับการศึกษาของ Chomchan (2005) ที่พบว่าสาเหตุและที่มาของความขัดแย้งในเรื่องบริหารจัดการที่ดินจากสาเหตุนโยบายของรัฐไม่มีเอกภาพ เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลบ่อยครั้งนโยบายที่กำหนดจึงมีหลายนโยบายทำให้ไม่มีเอกภาพ ขาดเครือข่ายระบบข้อมูลที่ดินที่ดี ขาดระบบข้อมูลที่ดินที่ดีโดยเฉพาะระบบแผนที่ซึ่งแต่ละหน่วยงานใช้มาตราส่วนที่แตกต่างกัน มาตรการควบคุมการใช้ที่ดินไม่มีประสิทธิภาพ ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดเขตที่ต้องสงวนและคุ้มครองไว้เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยกฎหมายหรือมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไว้ก็ตามแต่เมื่อขาดนโยบายที่มีเอกภาพและระบบข้อมูลที่ดินที่ดี มาตรการที่จะใช้ควบคุมการใช้ที่ดินจึงไม่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการศึกษาของ Land Reform Network of Thailand (2010) ซึ่งพบว่าปัญหาในการบริหารจัดการที่ดินของประเทศไทยเกิดจากระบบและกลไกการบริหารจัดการที่ดินที่ไม่เหมาะสมและความไร้ประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายและกลไกกระจายการถือครองที่ดินจากนโยบายและข้อจำกัดของนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการที่ดินในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินล้วนมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ มากมาย

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าในแต่ละพื้นที่นั้นมีลักษณะของการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินที่แตกต่างกันไป โดยขึ้นอยู่กับรูปแบบและลักษณะที่มาของปัญหาความขัดแย้ง การบริหารจัดการที่ดิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการที่ดิน

ตลอดจนสภาพของการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนไหวของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดิน ซึ่งในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งด้านที่ดินนั้นมีพลวัตในการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและนำไปสู่การความรุนแรงของปัญหาความขัดแย้งซึ่งมาจากความเข้มแข็งของภาคประชาชนและองค์กรชุมชนในการร่วมดำเนินการและเรียกร้องความเป็นธรรมจากภาครัฐและการเสนอแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในรูปแบบของชุมชนจัดการตนเองและสิทธิของชุมชนซึ่งไม่ได้รับการยอมรับจากภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตามภาคประชาชนและองค์กรชุมชนต่างก็พยายามที่จะดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนต่อไป อีกทั้งการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชน องค์กรชุมชนกับหน่วยงานของภาครัฐจากมุมมองและแนวทางในการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินที่แตกต่างกัน

สรุป

ความขัดแย้งด้านที่ดินพื้นที่แถบเทือกเขาบรรทัดจังหวัดตรังระหว่างปีพุทธศักราช 2504-2558 นั้นเกิดจากการโต้แย้งสิทธิระหว่างสิทธิความเป็นพลเมืองของประชาชนและองค์กรชุมชนกับอำนาจรัฐตามกฎหมายของภาครัฐจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนและองค์กรชุมชนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงของบริบทพื้นที่ กฎหมายและนโยบายในการบริหารจัดการที่ดินการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการที่ดิน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินโดยชุมชน เนื่องด้วยการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินโดยชุมชนนั้นถือเป็นสิทธิของชุมชนในการกำหนดแนวทางและกติกาต่าง ๆ ของชุมชนเองเพื่อการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในชุมชนจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

ทั้งนี้หากชุมชนเข้ามามีบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการที่ดินและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินในรูปแบบการจัดการพื้นที่และการกำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนโดยมุ่งถึงความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และความคงอยู่แห่งวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่จะ

นำไปสู่การบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเร่งดำเนินการกำหนดแนวเขตของพื้นที่ระหว่างพื้นที่ป่าไม้อนุรักษ์กับพื้นที่ทำกินของประชาชนให้มีความชัดเจนภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน

2. ควรศึกษาถึงตัวแบบในการบริหารจัดการที่ดินและตัวแบบในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านที่ดินอย่างยั่งยืน

References

- Chomchan, S. (2005). *Conflict in the Land Management*. Documents in the 2005 Annual Symposium on Social Solidarity among the Three Custody Disputes in the Management of Natural Resources 26-27 November 2005 at the Ambassador City Jomtien Hotel, Chonburi. Bangkok: Natural Resources and Environmental Policy and Planning Office. [in Thai]
- Land Reform Network of Thailand. (2010). *Research Report the Process of Land Reform and Sustainable Land Management by the Public*. Nonthaburi: Land Reform Network of Thailand. [in Thai]
- National Parks Act B.E. 1961. (1961, 30 October.) *Government Gazette*, P. 1071-1083. [in Thai]
- National Forest Act B.E. 1964. (1964, April 17). *Government Gazette*, P. 8-12. [in Thai]
- The Wildlife Preservation and Protection Act B.E. 1992. (1992, February 28). *Government Gazette*. [in Thai]
- Robbins, S. P. (2007). *Organization Behavior*. 12th ed. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- The Ministerial Regulation No. 249. (1967). Issued According to National Forest Act 1964. (December 1967, 5) *Government Gazette*. 1006-1007. [in Thai]
- Weber, M. (1968). *Economic and Society*. New York: Bedminster Press.